

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 7, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 631.1: 331

*Р. Д. Якубів,
аспірант кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ*

АНАЛІЗ МІКРОСЕРЕДОВИЩА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

*R. D. Yakubiv,
Post-graduate student, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk*

ANALYSIS OF MICROENVIRONMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN PROVIDING OF EFFECTIVE MANAGEMENT PERSONNEL

У статті розкрито основні фактори мікросередовища функціонування сільськогосподарських підприємств, які впливають на ефективність управління персоналом. Проаналізовано динаміку обсягів та структури виробництва валової сільськогосподарської продукції в Івано-Франківській області. Обґрунтовано основні причини динамічних змін у виробничих показниках становлення агроформувань. Узагальнено висновки щодо напрямів підвищення ефективності використання виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств у забезпеченні ефективності менеджменту персоналу.

The article reveals the main factors in the microenvironment of functioning of agricultural enterprises, which affect the effectiveness of personnel management. It is analyzed the dynamics of the volume and structure of production of gross agricultural production in Ivano-Frankivsk region. The main causes of dynamic changes in production indicators of the formation of agricultural companies. It is generalized conclusions about the directions of increase of efficiency of use of production capacity of agricultural enterprises in ensuring the effectiveness of personnel management.

Ключові слова: управління персоналом, ефективність, сільськогосподарські підприємства, мікросередовище, виробництво продукції.

Key words: personnel management, efficiency, agricultural enterprises, micro environment, production.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ефективність менеджменту персоналу залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників діяльності підприємства. Важливу роль при цьому відіграє загальний фінансовий стан суб'єкта господарювання, його виробничі потужності та потенціал розвитку. Тому дослідження питань, пов'язаних з вивченням потенційних виробничих можливостей діючих сільськогосподарських підприємств є необхідним і має важливе теоретичне і прикладне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем наявності і використання виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств у процесі налагодження ефективного управління персоналом висвітлюються у працях багатьох вчених-економістів, а саме: В. Андрійчука, І. Баланока, В. Геєця, О. Грішньої, Ю. Губені, Л. Сас, Р. Тринько, М. Тютюнника, Г. Черевка, В. Юрчишина та інших. Проте враховуючи мінливість зовнішнього середовища, нові ризики та можливості ця проблема є недостатньо дослідженою.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз основних тенденцій розвитку виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області, а також обґрунтування механізму впливу мікросередовища господарюючих суб'єктів на ефективність менеджменту персоналу. Для досягнення поставлених завдань використовувались загальнонаукові та специфічні методи дослідження, а саме: аналіз, синтез, порівняння, групування, розрахунково-конструктивний, економіко-статистичний, моделювання.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Організація ефективного управління персоналом сільськогосподарських підприємств базується на сукупності взаємопов'язаних чинників макро- і мікросередовища функціонування суб'єктів господарювання. Основними факторами мікросередовища є:

- динаміка основних виробничих показників функціонування сільськогосподарських підприємств;
- динаміка основних показників фінансово-майнового стану а результативності діяльності агроформувань;
- якісна і кількісна збалансованість формування трудового потенціалу підприємств;
- організація систем менеджменту загалом;
- структура і організація виробничого процесу тощо.

Враховуючи важливість усіх виокремлених чинників, очевидно, що вагоме місце серед них займає виробничі орієнтація підприємства, динаміка обсягів виробництва за певний період та наявність виробничого потенціалу.

З метою дослідження рівня впливу аналізованого фактору на процес ефективності управління персоналом сільськогосподарських підприємств проведено комплексний аналіз зміни обсягів та структури виробництва валової продукції в агроформуваннях. Для цього у таблиці 1 проведено аналіз динаміки обсягів виробництва валової сільськогосподарської продукції агроформуваннями області.

Таблиця 1.
Динаміка виробництва валової сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області

Показники	Роки			
	2000	2010	2011	2012
Валова сільськогосподарська продукція, млн. грн.	396,5	802,9	1173,1	1592,8
Валова продукція рослинництва, млн. грн.	308,7	231,9	415,0	558,9
Валова продукція тваринництва, млн. грн.	87,8	570,9	758,1	1033,9
Частка виробництва продукції рослинництва, %	77,9	28,9	35,4	35,1

Частка виробництва продукції тваринництва, %	22,1	71,1	64,6	64,9
--	------	------	------	------

*Джерело: [1, 2, 3]

Дані таблиці 1 та деякі інші розрахунки дали змогу виявити деякі тенденції. По-перше, щороку стабільно зростають обсяги виробництва валової сільськогосподарської продукції приблизно на 35 – 45%. За останні три роки обсяг виробництва валової сільськогосподарської продукції зріс в 2 рази з 802,9 млн. грн. у 2010 році до 1592,8 млн. грн. у 2012 році. Це свідчить про значні позитивні зміни у цій галузі.

По-друге, аналіз змін у галузевій структурі виробництва агроформувань показує подібні Тенденції до стійкого зростання обсягів виробництва. Так, за останні три роки обсяги виробництва продукції рослинництва зросли на 327 млн. грн. або в 2,4 раза. В той же час обсяги виробництва продукції тваринництва збільшилась на 463 млн. грн. або в 1,8 раза. Очевидно, що в Івано-Франківській області активно розвивається як тваринництво, так і рослинництво, що свідчить про збалансованість і перспективність становлення сільськогосподарських підприємств.

По-третє, порівнюючи обсяги виробництва продукції тваринництва і рослинництва, зрозуміло, що в регіоні переважає виробництво тваринницької продукції. Так, у 2012 році частка виробництва продукції тваринництва становила 64,9%, що на 29,8% валової продукції більше, ніж частка виробництва продукції рослинництва. Проте аналіз цих показників в динаміці показує, що сучасна ситуація є кардинально відмінною від тієї, що була у 2000 році. Так, після завершення активної фази реформувань у 2000 році більшість сільськогосподарських підприємств займалися виробництвом рослинницької продукції. Частка виробництва її становила 77,9% крім 22,1% частка виробництва тваринницької продукції. Такі різкі зміни в організації виробничо-господарської діяльності пов'язані, передусім, з наявними природними перевагами місцевості, оскільки природно-кліматичні, рельєфні та інші умови Івано-Франківщини не створюють переваг для розвитку рослинництва, особливо овочівництва, садівництва тощо. Тому переорієнтація сільськогосподарських підприємств на виробництво тваринницької продукції є вимогою ефективного господарювання та специфікації.

По-четверте, очевидно, що такі кардинальні зміни в галузевій структурі виробництва сільськогосподарських підприємств спричиняють зміни умов праці на підприємствах, скорочення кількості працівників відповідних спеціальностей, що негативно позначилося на соціально-економічному становищі працівників.

Для деталізації аналізу змін в обсягах виробництва продукції рослинництва і тваринництва наведено в таблиці 2.

Таблиця 2.

Виробництво валової сільськогосподарської продукції сільськогосподарськими підприємствами Івано-Франківської області в зонально-районному розрізі в середньому за 2010-2013 рр.

Райони і підзони	Виробництво валової продукції (тис. грн.):		
	сільськогосподарства	рослинництва	тваринництва
Рівнинна зона	587653,5	250774,6	336879,0
Галицький район	23319,3	17021,7	6297,6
Городенківський район	217935,0	122320,1	95614,9
Рогатинський район	165765,4	54942,6	110822,8
Снятинський район	144804,2	22949,1	121855,1
Тлумецький район	35829,6	33541,0	2288,6
Передгірська зона	598731,8	148185,0	450546,8
Богородчанський район	12847,3	5727,4	7119,9
Долинський район	15080,6	13315,9	1764,7
Калузький район	315883,1	31645,9	284237,2
Коломийський район	73312,9	54774,9	18538,0
Надвірнянський район	17350,5	7,7	17342,8
Тисменицький район	164257,4	42713,2	121544,2
Івано-Франківська обл.	1186385,3	398959,5	787425,8

*Джерело: [1, 2, 3]

Наведені у таблиці 2 дані та деякі інші розрахунки дають змогу узагальнити низку висновків.

1. В обох підзонах області впродовж останніх трьох років виробляється приблизно однакова кількість валової продукції: у рівнинній частині – 49,5% та у передгірській – 50,5%. Враховуючи те, що в середньому за 2010 – 2013 роки в області переважає виробництво тваринницької продукції (66,4%), то й в обох підзонах теж переважає виробництво тваринницької продукції. Так, у рівнинній частині частка виробництва тваринницької продукції становить 57,3%, у передгірській частині – 75,3% відповідно.

2. Причиною переважання в обох підзонах продукції тваринництва є відсутність в області природно-кліматичних переваг для розвитку рослинницької галузі. Лише в окремих районах рівнинної підзони, зокрема, Снятинському, Городенківському та Рогатинському районах зосереджені родючі чорноземи, але рельєфність території, температурні режими, кількість опадів у цій місцевості створюють умови лише для спеціалізації на вирощуванні зернових та кормових культур. Вирощування просяних культур, овочів, фруктів є нерентабельним. В то й же час у передгірській підзоні, де рельєфність виражена більш чітко природно-кліматичні умови сприяють розвитку тваринництва.

3. Порівнюючи ці показники з даними 2000 – 2005 років очевидно, що спостерігається позитивна тенденція до змін в організації сільськогосподарського виробництва шляхом використання природних переваг та отриманих конкурентних переваг за рахунок наявних ресурсів.

4. Аналіз обсягів виробництва продукції в нормативному розрізі свідчить, що найбільшу частку виробництва сільськогосподарської продукції зосереджено в Калузькому районі (передгірська зона) та в Городенківському районі (рівнинна зона). Найменший обсяг виробництва сільськогосподарської продукції спостерігається у Надвірнянському районі, що пояснюється тим, що значна частина земель цього району відноситься до гірських і ведення сільськогосподарського виробництва через підприємства є досить ускладнений.

Подібна ситуація спостерігається і в інших районах передгірської зони, де через рельєфні особливості, лісистість території організація сільськогосподарського підприємництва є неможливою і значну частку валової продукції виробляють господарства населення (табл. 3).

Таблиця 3.

Частка виробництва валової сільськогосподарської продукції сільськогосподарськими підприємствами у загальному обсязі усіх виробників в Івано-Франківській області

Показники	Роки		
	2010	2011	2012
Виробництво продукції усіма категоріями господарств, млн. грн., в т.ч.:	4567,7	5176,2	5501,5
– продукції рослинництва, млн. грн.	1830,7	2299,4	2502,7
– продукції тваринництва, млн. грн.	2737,0	2876,8	2998,8
Частка виробництва продукції сільськогосподарськими підприємствами, %, в т.ч.:	17,6	22,7	29,0
– продукції рослинництва, %	12,7	22,4	22,3
– продукції тваринництва, %	20,9	26,4	34,5
Частка виробництва продукції господарствами населення, %, в т.ч.:	82,4	77,3	71,0
– продукції рослинництва, %	87,3	77,6	77,7
– продукції тваринництва, %	79,1	73,6	65,5

*Джерело: [1, 2, 3]

З даних таблиці 3 та ряду додаткових розрахунків узагальнено ряд висновків.

1. Аналіз динаміки виробництва валової сільськогосподарської продукції усіма категоріями виробників показує аналогічну тенденцію як і в сільськогосподарських підприємств. Тобто за останні три – чотири роки обсяг виробництва валової сільськогосподарської продукції в Івано-Франківській області стабільно збільшився. При цьому позитивним є те, що нарощуються як обсяги виробництва продукції рослинництва, так і продукції тваринництва.

2. Аналіз структури обсягів виробництва валової сільськогосподарської продукції за виробниками показує, що основним виробником в області залишаються господарства населення. Станом на даний час домогосподарства виробляють майже 2/3 загального обсягу валової продукції сільського господарства регіону. Проте динаміка цих показників свідчить про те, що ситуація поступово змінюється в бік нарощування обсягів виробництва у сільськогосподарських підприємств. Так, за останні три роки частка виробництва сільськогосподарської продукції сільськогосподарськими підприємствами збільшилась з 17,6% до 29,0%, а аналогічний показник у господарств населення навпаки знизився з 84,2% до 71%. Це пояснюється поширенням в області підприємницьких структур та розширенням їх виробничих потужностей. І водночас відмовою домогосподарств від обробки земель у великих обсягах.

3. Структурний аналіз виробництва продукції рослинництва і тваринництва показує подібну тенденцію до попередньої. Так, близько 80% усієї продукції рослинництва, що виробляється в області отримується від господарств населення, і близько 70% усієї продукції тваринництва. Проте, аналіз цих показників в динаміці свідчить про зменшення частки виробництва продукції у домогосподарствах і нарощування в сільськогосподарських підприємствах.

4. Тенденції, що складаються впродовж останніх років свідчать про позитивні перспективні можливості розвитку сільськогосподарського підприємництва. Адже розвиток малого бізнесу в сільському господарстві забезпечить створення нових робочих місць, підвищення виробництва як в тваринництві, так і в рослинництві.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином проведений техніко-економічний аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області, що є підетапом 1.1 моделі економічної діагностики системи менеджменту персоналу підприємства дає змогу узагальнити кілька висновків.

По-перше, спостерігається тенденція до поступового розвитку сільськогосподарських підприємств регіону з поетапним нарощуванням техніко-економічних показників діяльності.

По-друге, сільськогосподарські підприємства області значно відстають від господарств населення у виробництві валової сільськогосподарської продукції. У порівнянні з середньо державним показником це відставання є вагомим. Проте впродовж останніх чотирьох років ситуація покращується і сільськогосподарські підприємства нарощують свою частку у загальному виробництві в середньому на 4-5 в.п.

По-третє, впродовж останніх років спостерігається зміна та удосконалення галузевої структури виробництва у діючих агроформуваннях шляхом збільшення частки виробництва тваринницької продукції. Це, передусім, пов'язано із запровадженням раціонального підходу у прийнятті управлінських рішень щодо використання наявних природних переваг місцевості. Адже наявні природно-кліматичні умови в двох аналізованих підзонах Івано-Франківської області створюють певні передумови для поширення рослинництва у рівнинній частині та тваринництва у передгірській частині.

По-четверте, усі виявлені тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств за останні роки впливають на формування і використання їх персоналу. Оскільки розширене виробництво сільськогосподарських підприємств, збільшення їх кількості сприятиме збільшенню попиту на робочу силу. Водночас укрупнення сільськогосподарських підприємств, диверсифікація їх виробництва сприятиме зростанню попиту на кваліфіковані трудові ресурси: агрохіміки, агрономи, ветеринари, зоотехніки, агротехніки тощо.

Список літератури.

1. Сільське господарство України 2012: Статистичний зб. – К.: Державний комітет статистики України, 2013. – 378 с.
2. Сільське господарство України 2005: Статистичний зб. – К.: Державний комітет статистики України, 2006. – 370 с.
3. Валова продукція сільського господарства України 2013: Статистичний зб. – К.: Державний комітет статистики України, 2013. – 11 с.

References.

1. The agriculture of Ukraine 2012: the Statistical collection (2013). "Statystychnyj zbirnyk" [The agriculture of Ukraine 2012. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
2. The agriculture of Ukraine 2005: the Statistical collection (2006). "Statystychnyj zbirnyk" [The agriculture of Ukraine 2005. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
3. Gross products of agriculture of Ukraine (2013). "Statystychnyj zbirnyk" [Gross products of agriculture of Ukraine 2013. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"